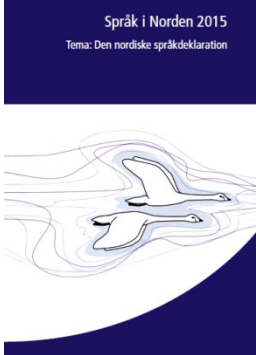

Sprog i Norden

Titel:	Tankarna bakom Deklaration om nordisk språkpolitik	
Forfatter:	Olle Josephson	
Kilde:	Sprog i Norden, 2015, s. 85-96	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive	

© Forfatterne og Netværket for sprognavnene i Norden

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Tankarna bakom Deklaration om nordisk språkpolitik

Olle Josephson

Sammanfattning

Deklaration om nordisk språkpolitik från 2006 är en del av den språkpolitiska offensiv man kan urskilja i de nordiska länderna under 2000-talets första årtionde. Den kännetecknas av två huvudtankar: Nordens länder är mångspråkiga, och en språkgemenskap hålls samman inte bara av gemensamt språk utan också av gemensam språkpolitik. Språkpolitiken är på centrala punkter densamma i de nordiska länderna, till exempel i fråga om parallellspråkighet, klarspråk och interskandinavisk språkförståelse. Men den skiljer sig i fråga om mångspråkigheten. Det förhindrar Nordens utveckling till en språklig föregångsregion.

En deklamation av utbildningsministrar kan inte förändra ett språksamhälle. I sin inflytelserika handbok i språkpolitik från 2004, *Language Policy*, hävdar Bernard Spolsky att språkpolitiken i ett samhälle har tre komponenter (s. 5): de språkliga praktikerna, språkideologin, medveten och omedveten, och den manifesta språkplaneringen. Den tredje komponenten är den svagaste, och framgången för uttryckliga språkpolitiska initiativ är starkt beroende av riktningen för de två andra.

Deklarationen om nordisk språkpolitik från 2006 är ju ett otvetydigt exempel på den tredje komponenten. Det är därför mycket svårt att bedöma vilka effekter den haft. De fem mål den ställer upp är långt ifrån uppfyllda, men de är också nästan utopiskt formulerade (till exempel nummer tre, ”att alla nordbor har grundläggande kunskaper om språkliga rättigheter i Norden och om språksituationen i Norden” – när kommer *alla* nordbor att ha det?). Det går inte att säga om vi i dag är närmare eller längre ifrån de fem målen än 2006; försök i den vägen slutar bara med anekdotiska gissningar. Deklarationen citeras ofta i språkpolitiska sammanhang, men är inte känd utanför den snäva kretsen av språkpolitiskt initierade. Är den bara ett retoriskt uppvisningsnummer, eller en grundsten i ett långsamt och mödosamt bygge av nordisk språkpolitik?

Men oavsett faktisk genomslagskraft är deklamationen ett centralt dokument i den fortlöpande diskussionen om nordisk språkpolitisk historia. Här samlas och sammanfattas mycket av det tidiga 2000-talets språkpolitiska tänkande.

Den som vill skriva den nordiska språkpolitikens historia kommer att återvända till deklARATIONEN och på ett eller annat sätt mäta faktisk utveckling mot deklARATIONENS idéer. Det finns alltså goda skäl att ägna en kort artikel om tankarna bakom deklARATIONEN.

Den språkpolitiska offensiven

DeklARATIONEN är en del av det tidiga 2000-talets språkpolitiska offensiv i de nordiska länderna. Den kännetecknades av ett intensivt utredningsarbete som så småningom ledde fram till en förnyad och utvecklad språkpolitik på nationell nivå. De viktigaste utredningarna listas i tablå 1. Den tar bara upp de statsbärande språken; den skulle naturligtvis bli längre om man tillfogade viktiga språk i Norden som färöiska, grönländska eller samiska

Tablå 1. Språkpolitiska dokument i de nordiska länderna under 2000-talet. Namn, år och utförare

Land	Språkpolitiskt dokument
Danmark	Sprog på spil 2003, arbetsgrupp inom Kulturministeriet Sprog til tiden 2008, språkvårdarkommitté utsedd av regeringen
Finland	Tänk om... 2003, finlandssvenskan, språkmyndigheten Suomen kielen tulevaisus, 2009 ("Finska språkets framtid"), finskan, språkmyndigheten enligt regeringsuppdrag
Island	Íslenska til alls 2009, språkmyndigheten på regeringsuppdrag
Norge	Norsk i hundre! 2005, språkvårdarkommitté enligt regeringsuppdrag Mål og meining 2008, stortingsmelding
Sverige	Mål i mun 2002, parlamentarisk utredning på uppdrag av riksdag och regering Bästa språket 2005, proposition från regeringen till riksdagen Värna språken 2008, utredning på regeringens uppdrag

De olika språkpolitiska handlingsprogrammen har givetvis påverkat varandra. Särskilt kan man peka ut den svenska *Mål i mun* som i viss mån paradigmbildande. Tillsammans med *Mål og meining* får den också sägas ha högst status som betänkande från en parlamentariskt tillsatt utredning. *Mål i mun* angav tre utgångspunkter för svensk språkpolitik (de kom 2005 att omvandlas till språkpolitiska mål och 2009 till språklag): svenskan skall vara ett komplett och samhällsbärande språk; den offentliga svenskan skall vara korrekt och

välfungerande; alla ska ha rätt till språk: svenska, modersmål och främmande språk.

Snarlika formuleringar kan återfinnas i de senare dokumenten, från andra nordiska länder, och även i Deklarationen. Rent tidsmässigt kan alltså Deklarationen placeras ungefär mitt i den språkpolitiska offensiven.

Det är inte svårt att räkna ut att den språkpolitiska offensiven är ett svar på den nya språksituation som växte fram under 1990-talet, och som ofta sammanfattas under rubriken globalisering. Den innefattar framför allt tre viktiga förändringar, alla mycket välkända: månspråkigheten, engelskan och digitaliseringen.

Till detta kommer en specifik nordisk omständighet: i början av 2000-talet fanns tecken på att den interskandinaviska språkförståelsen kanske höll på att försämras. Stor betydelse hade Delsings och Lundins stora undersökning från 2005, *Håller språket ihop Norden?* Den som läser rapporten noga kan se att den inte riktigt ger underlag för ett allmänt påstående om försämrad ömsesidig språkförståelse: vilka slutsaser kan man egentligen dra av relativt dekontextualiserade tester med ibland mosträviga gymnasister? Samma håglösa stockholmsgymnasist som tämligen planlöst kryssar i undersökningsformuläret kanske är en hejare på att begripa danska efter den första veckan på sabbatsårsjobbet i Köpenhamns servicesektor? Men det räckte att resultaten åtminstone inte kunde visa någon förbättring jämfört med någorlunda motsvarande test under tidigare årtionden för att de skulle väcka oro.

Två huvudtankar

Kanske var det denna oro som ledde till att Nordiska Ministerrådet 2005 gav en expertgrupp, Ledningsgruppen Nordens språkråd, i uppdrag att arbeta fram ett underlag som skulle säkra helhet och sammanhang i Nordiska ministerrådets långsiktiga språksatsningar. Ministerrådet tänkte främst på den internordiska språkförståelsen. Men expertgruppen var starkt påverkad av den nya helhetsyn som kännetecknade den språkpolitiska offensiven, och såg möjligheten att omsätta den på nordisk nivå. Det måste dock betonas att en utgångspunkt var gemensam och självklar för både Ministerråd och expertgrupp: den nordiska språkgemenskapen, hur den än ska förstås, ska bevaras, stärkas och utvecklas. Den är en tillgång för dem som bor i Norden.

Man kan därför säga att två huvudtankar präglar deklARATIONEN. Den ena är mångspråkigheten: den nordiska språkgemenskapen handlar om alla språk som talas i Norden, inte bara de skandinaviska eller bara de statsbärande eller bara de som traditionellt talats inom Nordens gränser, utan faktiskt alla, de minst 200 modersmålen och kanske några språk till. Den andra huvudtanken

följer av den första: en språkgemenskap hålls inte samman av bara gemensamma språk utan också av gemensam språkpolitik.

Detta kan sägas vara ett språkpolitiskt tänkande som har lämnat national-språkstanken, såsom den i en eller annan tappning har dominerat den språkpolitiska förståelsen de senaste 200 åren. En stat bärs upp av ett folk som förenas av ett gemensamt, eller möjligen ett par gemensamma, språk – så har tankefiguren sett ut. Stater kan sinsemellan kännetecknas av geografisk närhet, historiska och samhällseliga likheter och kanske också av stora likheter mellan statsbärande språk. Dessa språkliga likheter är värda att ta fasta på och utveckla – så lyder den traditionella logiken för den nordiska språkgemenskapen.

Den nya logiken är något annorlunda: Nordens länder, liksom de flesta andra länder, präglas av många olika språk; de språk som fungerar som gemensamt huvudspråk i några av länderna är i vissa fall mycket lika varandra. Det är viktigt att politiken för alla språken i Norden utvecklas i samma riktning i de nordiska länderna, och till den politiken hör också att utnyttja likheterna mellan några huvudspråk.

Centralt för deklarationen är alltså förståelsen av begreppet *språkgemenskap* (eller *språksambälle*). Det är inget enkelt begrepp, och en del språksociologer i dag är beredda att avskaffa det, därför att det är så luddigt (se till exempel Blommaert & Rapmton 2011:4). Vem hör till den nordiska språkgemenskapen? Den nyanlände eritreanska flyktinginvandraren som rör sig i svenskspråkiga miljöer men bara förstår ett hundratal svenska ord? Norrmannen som gifte sig i USA för fyrtio år sedan och bara talar norska några dagar om året när kusinerna hälsar på?

Erfarenhetsmässigt är dock språkgemenskap ett politiskt användbart begrepp. (Det finns flera begrepp som visat sig språkpolitiskt fruktbara men vetenskapligt, sociolingvistiskt tvivelaktiga, till exempel *parallellspråkighet* eller *domänförlust*.) En vanlig definition på en språkgemenskap är att medlemmarna i den delar ett (eller flera) gemensamt språk, interagerar språkligt och är symboliskt integrerade (Fishman 1971:232-40). Den symboliska integrationen innebär att medlemmarna på något sätt *anser* sig höra samman; attityder, ideologier och politik är alltså avgörande.

Den nordiska språkgemenskapen är ofrånkomligen svag i fråga om det första kriteriet; stockholmaren och köpenhamnsbon har till en början åtskilliga problem med varandras modersmål, och det är mycket tveksamt om finnen i Jyväskylä och dansken i Esbjerg delar något annat gemensamt språk än en del engelska. Graden av språklig interaktion varierar, minst sagt, men som helhet ökar den faktiskt bara år från år – det skulle lätt kunna visas med siffror på arbete, fritidsresor, äktenskap med mera över de nordiska gränserna. När

gemensamt språk och interaktion är tämligen svaga komponenter i språkgemenskapen, blir den tredje desto viktigare, den symboliska integrationen med gemensamma attityder och gemensam politik. Därför försöker Deklarationen ta ett språkpolitiskt helhetsgrepp.

Hierarkier och språkpolitik

I en språkgemenskap med flera språk – och så ser alla språksamhällen ut nu för tiden – inträder ofrånkomligen en hierarki mellan språken. Språkpolitik handlar till inte ringa del om att handskas med dessa hierarkier: att i någon mån försöka jämna ut den, att se till att språk i toppen inte orimligt mycket förtrycker språk längre ned, att vända på rangordningen i vissa fall. En mängd faktorer avgör språkens status: antal modersmålstalare; användning inom högstatusdomäner som teknik, forskning, finansväsen och statsförvaltning; synlighet i det offentliga rummet; grad av digitalisering; grad av standardisering; historisk förankring i det aktuella territoriet; förekomst som skolspråk eller skolämne med mera, med mera. För att ta en indikator bland många andra som exempel: ungefär 85 språk finns i dag tillgängliga för automatisk översättning på Google translate. Bland dessa finns de fem statsbärande språken i Norden, däremot inte de andra samhällsbärande språken färöiska, grönländska och samiska. Av språk som har ställning som officiellt minoritetsspråk i ett eller flera nordiska länder återfinns naturligtvis tyska (minoritetsspråk i Danmark) och dessutom jiddisch (minoritetsspråk i Sverige).

Deklarationen gör mycket tydliga försök att ordna upp och i viss mån förskjuta den nordiska språkgemenskapens hierarkier. Redskapet är den terminologi för olika roller för olika språk som lanseras (jfr Lena Ekbergs bidrag i denna volym): *sambällsbärande språk*, *statsbärande språk*, *språk med internationell räckvidd*, *modersmål*, *nationella minoritetsspråk*. (Samma språk kan givetvis ha olika roller. Finska är statsbärande och samhällsbärande i Finland, men nationellt minoritetsspråk i Sverige.) Klassificeringen innebär självklart en rangordning: ett statsbärande språk har starkare ställning än ett nationellt minoritetsspråk. Språkpolitiskt särskilt intressanta är kanske begreppen *Nordens sambällsbärande språk*, *språk med internationell räckvidd* och *modersmål*. När deklARATIONEN anger nordbornas fyra språkliga rättigheter och när den räknar upp fem språkpolitiska mål, så nämns de åtta samhällsbärande språken som en grupp. Formellt jämföras alltså samiska i dessa punkter med till exempel finska eller danska.

Engelska nämns särskilt i deklARATIONEN i det avsnitt som behandlar parallellspråkighet mellan engelska och Nordens samhällsbärande språk. Men i andra avsnitt ingår engelskan i kategorin *språk med internationell räckvidd* och

jämställs alltså med andra stora främmande språk, ett försök att lätt reducera engelskans status. Även om Deklarationen under rubriken "Mångspråkighet och flerspråkighet" gör en tydlig uppdelning mellan å ena sidan modersmål som talats i Norden i århundraden och "närmare 200 andra språk", så används begreppet *modersmål* för att göra språk som somali, pashto, tigrinja och arameiska språkpolitiskt synliga.

Terminologin kan inte ses som ett uttryck för språkpolitiska utopier och försök att förvandla normativa påståenden som "att alla språk är lika mycket värda" till deskriptiva. Deklarationsundertecknarna är naturligtvis fullt på det klara med att i Norden har norskan en bättre position än samiska, engelska än franska eller danska än arabiska. De lär nog inte heller tro att deklARATIONEN kan ändra på dessa förhållanden. Men genom att lyfta fram vissa aspekter hos olika språk både synliggör man språkliga hierarkier i dag och kan bidra till en lätt förskjutning av dem – eller åtminstone öppna en debatt som kan förskjuta dem. Diskussionen om rätten till modersmål som fördes innan deklARATIONEN undertecknades (jfr åter Ekberg i denna volym) är ett exempel på det.

Skeptikern kan invända att sådant betyder föga för språkens styrkeförhållande i jämförelse med de dagliga språkliga praktikerna. Ja, visst. Det har alltid tillhört den nordiska språkpolitikens villkor att mer än förskjutningar i marginalen är orealistiska mål, men de kan vara viktiga nog. En tänkvärd jämförelse är effekterna av europeiska minoritetsspråkskonventionen, ratificerad av de nordiska staterna omkring år 2000. Den har nog inte inneburit ett ökat antal modersmålstalare av till exempel meänkieli eller jiddisch i Sverige, men utan tvivel har den stärkt dessa språks position i det allmänna medvetandet, ökat intresset för dem och aktiviteterna kring dem.

Nationell språkpolitik

En språkgemenskap hålls alltså samman av bland annat gemensam språkpolitik. Deklarationen räcker inte som bevis på att en sådan gemensam politik existerar. Den måste också synas på nationell nivå. I tablå 2 redovisar jag en grov jämförelse mellan Nordens länder. Jag har valt ut sju jämförelsepunkter; de är ofta teman i nordisk språkpolitik. Uppställningen har jag ordnat så att ju större överensstämmelse jag tycker mig se mellan de nordiska länderna, desto högre upp i tablåen nämns jämförelsetemat.

Tablå 2. Nationell språkpolitik i Nordens länder. Jämförelse i sju punkter

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Parallellspråkighet mellan engelska och huvudspråk	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Klarspråk	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Nordisk språkgemenskap	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Huvudspråkets roll i EU	låg profil	låg profil	-	-	låg profil
Officiella minoritetsspråk	tyska (teckenspråk)	samiska (karelska, romani-kaale, ryska, tatariska, jiddisch, teckenspråk)	- (teckenspråk)	samiska, kven, romani, romanes (teckenspråk)	finska, samiska, meänkieli, romani, jiddisch (teckenspråk)
Immigranter och huvudspråk	Medborgar-krav B2	Medborgar-krav B1	Medborgar-krav A1	Rätt o plikt 300 tim	Rätt att lära till B1
Immigranter och modersmålsundervisning i skolan	Ingen rätt	2 tim/veckan vissa villkor	-	Så länge man inte förstår norska	2 tim/veckan vissa villkor

De olika punkterna i uppställningen behöver korta kommentarer. Samtliga länder deklarerar mycket tydligt i nationella språkdokument att de stöder tanken på parallellspråkighet mellan engelska och huvudspråket, särskilt inom högre utbildning och forskning. Det något oklara parallellspråkighetsbegreppet används inte utanför Norden; det kan alltså sägas vara en nordisk profilfråga som får ett samlat uttryck i Deklarationen. Att uttolkningarna skiftar något mellan länderna förändrar inte läget. I Finland vill man gärna tala om treparallellighet mellan finska, svenska och engelska (se till exempel språkpolicy 2014 för Helsingfors universitet). Annars tycks själva termen ha haft störst genomslag i Danmark. Möjligen kan framgången förklaras med att det är ett sätt att tala om tvåspråkighet och flerspråkighet utan att behöva använda just dessa ord som i den allmänna debatten ibland – särskilt i Danmark – förknippas med problem.

Samtliga länder är också entydigt positiva till klarspråk, det vill säga ett medborgaranpassat och lättillgängligt myndighetsspråk. Det svenska tredje

språkpolitiska målet, ”Den offentliga svenskan ska vara vårdad, enkel och begriplig” kan man möta i något olika varianter också i andra staters dokument; klarspråksarbetet är också mest utbyggt i Sverige.

I alla officiella dokument ansluter sig de nordiska länderna till den nordiska språkgemenskapen i dess mera snäva betydelse, det vill säga att det ska vara möjligt att använda de samhällsbärande nordiska språken för internordisk kommunikation i hela Norden. Det följer av att alla länder skrivit under Helsingforsavtalet från 1982 med dess artikel 8, liksom den nordiska språkkonventionen från 1987. Men i praktiken är nordisk språkgemenskap som bekant lågprioriterat. Det är tveksamt om islänningar och finsktalande finländare i allmänhet räknar sig till denna språkgemenskap. Detta faktum ska dock inte helt undanskymma den officiella enigheten.

I EU tillhör naturligtvis danska, finska och svenska de 23 officiella EU-språken, men de hävdas inte med någon större kraft. Alla tre länderna hör till de sex EU-stater som bara använder cirka hälften av sin tilldelade tolkningsbudget. Sverige var bland dem som drev igenom det nuvarande beställ- och betalasystemet för tolkning och översättning i EU, en marknadslösning som befäster engelskans dominans. Danmark och Finland har inte protesterat.

Den europeiska minoritetspråkskonventionen har ratificerats av samtliga nordiska länder, utom Island, av begripliga skäl. Men avsevärda skillnader framträder i tablån. Danmark har endast ratificerat för tyska, ett högstatusspråk, fast det nog finns nästan samma demografiska förutsättningar som i Sverige (och Norge) att ge romani och jiddisch minoritetspråksstatus. Sverige, Norge och Finland framstår som relativt mångspråkiga på denna punkt, trots en del säregenheter. Speciellt för Finland är att konventionen ratificerats på låg nivå för alla språk utom samiska (därför står de inom parentes i tablån). Å andra sidan är Finland det enda land som grundlagsfäst två minoritetspråk, i den finska grundlagens paragraf 17: ”Samerna såsom urfolk samt romerna och andra grupper har rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur.” Politiken gentemot romani skiftar också. Sverige ser alla varieteter av romani som ett språk. Norge skiljer mellan romani, som talats i århundraden, och romanes som funnits i landet sedan slutet av 1800-talet. I Finland avser ratificeringen för romani den varietet som talas av så kallade finska romer, kaale, medan andra varieteter inte har samma rättigheter – i och för sig inte så konstigt eftersom de än så länge har mycket få talare i Finland.

Skillnaderna till trots ska man lägga märke till en stor och viktig likhet. I alla nordiska länder har det inhemska teckenspråket (i Finland de två teckenspråken) under 2000-talet fått en rättsligt starkare ställning. Minoritetspråkskonventionen kan bara ratificeras för talade språk, och teckenspråken har därför satts

inom parentes i tablån ovan, men det ska inte dölja att de i allt väsentligt har en position som är helt jämförbar med minoritetsspråkens.

Skillnaderna är större när det kommer till förhållandet mellan huvudspråk – eller nationalspråk – och utomnordiska invandrare. Beteckningarna B1 etc. i tablån syftar på Europarådets så kallade CEFR-skala för bedömning av funktionella språkfärdigheter, där A1 är den lägsta nivån och C2 den högsta, motsvarande närmast akademisk nivå; B2 sägs ibland svara mot en modersmålstalares språkfärdighet efter avslutad grundskola. Bara i Sverige kan man i vuxen ålder bli medborgare utan att behöva dokumentera kunskaper i svenska. I Danmark är kraven mycket höga, i Finland något lägre, på Island närmar de sig symbolkunskaper. I Norge finns ingen fastställd nivå, utan kravet är helt enkelt att delta i undervisning (om man inte kan dokumentera språkkunskaper). Inga studier har kunnat fastställa något faktiskt samband mellan språkkunskapskrav av olika slag och vuxna invandrades språkkunskaper eller integration i allmänhet (Roth och Strömblad 2008) – däremot naturligtvis mellan goda språkkunskaper och integration. Olika slag av språkrav för medborgarskap måste därför till stor del ses som en fråga om symbolpolitik; en vilja att på något sätt manifesteras förhållandet mellan medborgarskap och landets huvudspråk.

Än större är skillnaden i synen på samhällets skyldighet att bidra till utvecklingen av modersmål som inte har en lång historia i Norden. Utrymmet för dem i skolan är en bra mätare. I Sverige och Finland ges de en plats och därmed ett egenvärde – de bör dock sägas att den är tämligen liten och att modersmålsundervisningen ofta dras med åtskilliga problem. I Norge är de ”andra modersmålen”, för att använda Deklarationens terminologi, en nödlösning så länge norskan inte fungerar. I Danmark kan en skola eller en kommun som så önskar ordna modersmålsundervisning, men det finns inga samhälleliga skyldigheter. Jag är oklar över läget på Island.

I internationell forskning är det välbelagt att modersmålsundervisning stöder skolframgång för elever som inte har landets huvudspråk som modersmål (Thomas och Collier 2002 brukar alltid åberopas som den stora undersökningen). Men förutsättningen är tillräcklig kvalitet och omfattning, vilket kanske inte alltid finns i Sverige och Finland. Det får nog ändå sägas att Danmark och Norge här tänjer på gränserna för Deklarationens fjärde rättighet: ”att bevara och utveckla sitt modersmål och sitt nationella minoritetsspråk”.

Det är följaktligen tveksamt om Nordens länder har en i huvudsak likadan språkpolitik i fråga om mångspråkighet.

Slutord

Överensstämmelsen mellan Deklarationen och de nordiska ländernas nationella språkpolitik är alltså god, men inte fullständig. Förklaringen kan man spekulera över. Den enklaste är att nationell språkpolitik lättare laddas med partipolitiska motsättningar och tryck från opinioner, mer eller mindre tillfälliga. Det bäddar för vad man i ett nordiskt perspektiv kan kalla avvikelser. När en gemensam nordisk språkpolitik ska konstrueras är det inte lika svårt att – på en relativt abstrakt nivå – renodla de stora linjerna. Det vore också naivt att tänka sig att Nordens länder skulle gå alldeles i takt.

Den som arbetar aktivt med nordisk språkpolitik bör dock inte slå sig till ro med ööverensstämmelserna. Deklarationen avslutas med en fjärde avdelning med rubriken "Norden som språklig föregångsregion". I den ligger en önskan att Norden på något sätt ska tjäna som modell i internationella sammanhang. Vad kan i dag i den nordiska språkpolitiken framstå som originellt, lockande och framsynt för utomnordiska språkpolitiker? Kanske parallellspråkigheten, klarspråksarbetet och den interskandinaviska språkförståelsen. Det kan vara modeller att ta efter. Men knappast mångspråkigheten och de många modersmålen. Det finns ju ingen samlad nordisk praktik inom det området.

Ännu så länge har alltså tankarna bakom Deklarationen trängt igenom på alla punkter. Deklarationen är i vissa stycken inte en beskrivning av rådande politik utan ett dokument att ta spjörn emot i det fortsatta arbetet – en utmaning av det språkpolitiska tänkandet för 2000-talet. Som sådan kommer den att göra god nytta i många år.

Summary

The Declaration on a Nordic Language Policy in 2006 is a part of the Nordic language policy offensive in the first decade of the 21st century. It is characterized by two main ideas: the Nordic countries are multilingual, and a speech community is held together not only by shared language(s) but also by a shared language policy. The national language policies in the Nordic countries are in many central aspects the same, e.g. on parallel language use, plain language and interscandinavian comprehensibility. But it differs when it comes to multilingualism. This is an obstacle to the vision of the Nordic countries as a linguistic pioneering region.

Olle Josephson är professor i nordiska språk vid Stockholms universitet. 2000-2009 var han chef för Svenska språknämnden och Språkrådet och deltog bland annat i arbetet med språkdeklarationen.

Litteratur

Blommaert, Jan & Rampton, Ben, 2011: Language and Superdiversity. I: *Diversities*. Vol 13. 2011:2, pp. 1–22.

Fishman, Joshua A., 1971: The Sociology of Language: An Interdisciplinary Social Science Approach to Language in Society. I: Joshua A. Fishman, ed., *Advances in the Sociology of Language*. Mouton. The Hague. S. 217–404.

Roth, Dan-Olof och Strömblad, Per, 2008: *Språk, krav och medborgarskap*. Underlagsrapport nr 14 till Globaliseringsrådet.

Spolsky, Bernard, 2004: *Language Policy*. Cambridge

Thomas, Wayne P. & Collier, Virginia P, 2002: A National Survey of School Effectiveness for language minority Students' Long-Term Academic Achievement: Executive Summary. Santa Cruz, CA: Crede

Thomas, W. P. & Collier, V. P., 2002: A national study of school effectiveness for language minority students' long-term academic achievement. Center for Research on Education, Diversity and Excellence, Santa Cruz, CA.

Nyckelord: Norden, språkpolitik, mångspråkighet, språkdeklaration

